

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Variorum In Europa Itinerum Deliciae

Chyträus, Nathan

[Herborn], 1599

VD16 C 2803

Ferrariensia. In Ferrariam J. Cæsar Scaliger.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70708)

FERRARIENSIA.
IN FERRARIAM J. CÆSAR
SCALIGER.

Inclita qua patulo fruitur Ferraria cælo,
Reginas rerum lumine ditat aquas.
*Aurea nobilitas: studiorum nobilis otii
Ingenia: audaci pectore prompta manus:
Magnanimiq; duces, genus alto è sanguine divum:
Perfugium profugis moenia sancta viris.
Vos me luctifica redeuntem è stragis acervis,
Quos vetus ex ima sede Ravenna gemit,
Germano in pugna amisso, fortiq; parente,
Quo matri victa vita dolore fugit,
Ornatum elogiis, decoratum nomine regum,
Auctum Felsinea restituitis ope.
Salvete heroës, & qua sanctissima tellus
Fratrisq; ac matris & patris ossa tegis.*

INSCRIPTIONES.

IN ASYLO.

MEMORIÆ D. HERCULIS
ESTHENSIS DUCIS II.

Hic Alphonso Neapolitanorum regi, ob egregiam indolem, charissimus, cum Galeatio Pandono viro illustri ac fortissimo, vixdum adolescens, non sine maxima laude singulari certamine depugnavit: ad Molinellam Venetorum exercitum hostili impetu graviter laborantem virtute sua conservavit: neque prius acriter pugnare destitit, quam repulsis hostibus, plumbea glande dextrum pedem faucibus, ex prælio discedere coactus est. Multa, imperium adeptus, ad urbis ornatum excogitavit perfectaque. Aulam regiam commodiorem pulcrioremq; reddidit: innumeras domos, nova fora, publicas porticus ma-

more

moreis columnis insignes, castelli veteris molem jam pridem inchoatam celeriter & exacte consummavit. Belli-guardi palatium auxit atq; exornavit. Belliflorem incendio consumptum restituit: arcem novam ad Eridanū positam meliori structura & amœnis hortis additis, multo decentiorem refecit; aqua ex Padi alveo plumbeis fistulis in urbem traducta, perennes fontes instituit. Templis ferme omnibus instauratis, atq; ad ampliorem & augustiorem formam redactis, nova posuit: & ea omnia præclaris muneribus ditavit. Palustres agros ad culturam redegit: antiquorum Comœdias, ac veteris scenæ modos actusq; retulit: plurimaq; ad spectatorū hilaritatem, inusitato sumptuososq; paratu, actibus interposuit. Hunc novum urbis ambitum in septentrionem vergentem, antiquæ urbi addidit: crebrisq; propugnaculis turritis, & inexpugnabilibus muris, lata ac præcipiti fossa, lateritiis pontibus super constructis, celerimè communivit. Tot magnificis operibus brevi perfectis, tot publicè privatimq; collatis beneficiis, tot clariss. virtutum ratione habita, Augusti & P. P. nomen merenti, S. P. Q. Ferrariensis, hanc equestrem statuam viventi posuere. ad quam si quis intra ambitum xx. P. confugientibus vim attulerit, se læsæ majestatis crimen incurrisse non ignoret.

APUD CARMELITAS.

JOHAN. MANARDO FERRARIENSI,
VIRO UNI OMNIUM INTEGERRIMO AC
sanctiss. Philosopho & Medico doctissimo:

Qui annos P. M. L. X. continenter tum docendo & scribendo, tum innocentissimè medendo, omnem medicinam ex arce bonarum literarum scædè prolapsam, & in barbariæ potestatem ac ditionem redactam, prostratis ac profligatis hostium copiis, identidem ut Hydra renascentibus, in antiquum pristinumque statum ac nitorem restituit: lauream omnium bonorum consensu adeptus, IV. & LXX. annum agens, omnibus omnium ordinum sui desiderium relinquens, humili se hoc sarcophago condijussit.

Julia Manarda uxor, quod ab eo optabat, posuit.

Hac brevis exuvias magni capit urna Manardi.

Nam virtus late docta per ora volat.

Mens pia cum superis cali colit aurea templa,

Hinc hospes vita sint documenta tua.

AN. M. D. XXXVI. M. Martio,

IN TURRI S. GEORGII.

Ferraria parta pace Anno 1485. cum á Clemente v. sibi metueret Hercules, turrim istam ex fundamento destrui mandavit, ne hostium bombardis pro inferendo urbi damno usui esset. in qua re cum laborari cœptum esset, mutato consilio Ducis, mox ab incepto opere cessatum est.

Ex eo tamen, quod jam demolitum erat, turris ad alteram partem inclinare cœpit, ut hodie quoque, inclinata cernitur.

IN MURO HORTI.

Siste viator iter, volucrem qui comprimis axem,

Quadrupedem flectas, veraq; scripta lege.

Paulo III. Pontif. Max. iter hac faciente, & ab Ill. mo Hercule II. Senatuq; & populo Ferrariensi, certantibus omnibus studiis excepto, demolitus paries IX. Cal. Maii, instauratus autem III. Cal. Julii, ut iter ad Ecclesiam pateret Pontifici.

IN FERRARIAM TERRAE
motib. concussam.

ἀδείπωτον.

Felsinia imperio terra, Brabantia Nerei

Clara stetit, calo Roma superbit adhuc.

Ecce maris dominam Brabanti nominis urbem

Obruit, insani fluctibus ira freti.

Et quæ Felsinia steterat telluris ocellus,

Hanc labefacta suo pondere terra premit.

Exitium est utriq; suum terraq; mariq;

At tibi de calo Roma ruina venit.

DE RESTAURAT. ECCLESIAE.

Cum anno M. D. LXX. die XVII. Novembris tertia noctis hora, quammaximus terrae motus hanc praclarissimam urbem ita conquassasset, ut ejus fortissima moenia, munitissimas arces, alta palatia, religiosa templa, sacratas turres, omnesq; ferè aedes omnino evertisset & prostrasset, uná cum maximo civium damno, atque acerba clade, adeó ut omnes maximo metu perterriti, relictis caris & ornatis domibus, caeterisq; suis bonis, in lugubria coemiteria, in lutosos hortos, atque demum relicta ipsa urbe in sylvestres agros, in pauperibus tuguriis, in humilibus tentoriis tota hyeme praegelida & aspera degentes, passim diffugerent: hoc sacrum Divi Stephani templum ipso terrae motu scissum, fractum atq; ferè collapsum, piissimi Parochiani, & Reverendus Vinutius Segantus illius Rector, Dei & ipsius Divi Stephani protectoris auspiciis, in pristinum statum ipso etiam terrae motu nondum cessante restitui curarunt, Anno M. D. LXXI. die XVIII. Septemb.

FRANCISCI SACRATI.

*Hac eques insignis tegevis Franciscæ sub urna,
Sacrata quondam firma columna domus.
Morte tua doluit princeps, populusq; patresq;
Et pudor, & socia cum probitate fides.
Hoc memores nati clauserunt membra sepulcro,
At pia sydereas incolit umbra domos.*

HIERON. SAVANAROLAE.

*Dum fera flamma tuos Hieronyme pascitur artus,
Religio sanctas dilaniata comas
Flevit, & ó, dixit, crudeles parcite flamma,
Parcite, sunt isto viscera nostra rogo.*

ANNUS MARTYRII.

*SIn Cera ta Xat CVLIVs Vbi VoCe BaaLIs,
Inter It IgnIVoMIs SaVanaroLa rogl.
Vix. ann. Domini M. C. C. C. XCVIII.*

DOMINICI BONDII.

Qui á prima adolescentia Græcis Latinisq; literis peritissimé imbutus, ingenii atq; industriæ laude semper claruit: Philosophiam veró Medicinamq; Ferrariæ multos annos publicæ proficendo, acutissimé, diligentissimé, atque integerrimé cum omnium favore docuit ac exercuit, de universa autorum antiquitate, ut de sua ipsiusmet ætate, optimé meritis, nisi forte nullo tantæ eruditionis superstitute monumento ambitionis etiam aliquid in modestissimo viro desiderare possit posteritas.

*Mi domus hac requies curarum sola mearum:
Omnibus una meis certa medela malis.*

PETRUS MONFERRATUS

Honorariæ potestati accensus, dum operam civibus pestilentia laborantibus præbet; noctu equi calce ictus in abdomine, magnum suæ sedulitatis desiderium populo & Decurionibus Ferrariensibus reliquit, Joan. Hieronymus parentem optimum lugens, pos. Anno salutis M. D. XXVIII.

PICTORIS CUIUSDAM.

*Occubat hic proles pictoria: va tibi, mundum
Et sua quisquis amat, huc nihil inde feres.
Huc nihil inde feres, guttam hic á paupere dives
Poscit aqua; mundum va tibi quisquis amat.*

BAPTISTAE STABILINI.

*Hic Baptista jacet Stabilinus marmore, vivus
Nunquam quievit, at quiescit mortuus.*

H. M. H. N. S.

HIERONYMI BELLACUMBÆ.

Vale anima candidissima. vale tuorum parentū, quos dolore & luctu conficis, æternum desiderium. vale & hujus patriæ, quam tua hinc migratione miserabiliter orbasti, & Musarum, & hujus ætatis immortale decus. Vale animula blandula, & in numerum deorum tam brevi vitæ spacio recepta. Vale rursus, & si animæ ullus est sensus; donec

donec recto ordine te, sicut natura concedet, assequemur;
nostri memor.

SIGISMUNDUS LOCATELLUS

Ferrariensis, equis omni nationum artificio instituendis
artifex totius Italiae suo ævo primarius, Federiciq; Griso-
nii, artis ejus inventoris primi, discipulus, qui hujusce
peritiæ singularis ergo Francisco Atestino antea, Alphon-
so secundo deinde duci serenissimo, universaq; princi-
pis familiæ, ac primariæ nobilitati acceptissimus, nobiles
multo numero adolescentes, equos innumeros ea disci-
plina doctos fecit: egregiaq; munera é vicinis remotisq;
regionibus reportavit: á multis externis Principibus, ac
Suecorum rege ingentibus præmiis invitatus. Vir insigni
animi tranquillitate patriam omnibus prætulit, atq; æta-
tis suæ LX. ann. diem novissimum operiturus, hoc se tu-
mulo condidit. M. D. LXXXII. mense Majo.

FRATRIS AUGUSTINI,
Richini.

*Flens veni in terras, & flens discedo, fuit q;
Dum vixi, fletus, vita, dolor, gemitus.*

DE TERRAEMOTU ALOYSIUS
Luifinus.

*Diluvium, terra motus, contagia, passim
Bella, fames, mundi quid reliquum exitio est?
Ignis & ipse propé est, unde hac? ex arce Tonantis
Tot mala quid mundo congerit? Impietas.
Anne salutis adhuc spes ulla est? unica. Quisnam
Porriget hanc? Pietas. hac ubi? nullus habet.
Quid stas munde? ruc, ut pietas est nulla; ruentem
Sic video, auxilium numina laesa negant.*

IN DOMINICANO.

Sebastiano Clarignano acerrimi ingenii viro, & in sce-
na, sive risus urbanos moveret, seu Tragico fletu pulpita
quateret, Cynthius Joannes-Baptista Gyraldus amicus
amico optimo ac bene merenti posuit. Vixit annos LXIV.
mens. VIII. Obiit anno M. D. LI. III. non. Sextilis.

*Te, Rosci, extincto periit res Comica, teq;
 Æsopæ extincto regia scena perit.
 Ambas Mons falcus Stygiis revocarat ab umbris,
 Et dederat vita nobiliore frui.
 Nunc ipso erepto prorsus periere, nec ulla est
 Spes reliqua, amissas demere posse, neci.
 Melpomene hinc Tragico flet tristia fata boatu,
 Et laniata sinus mœsta Talia gemit.
 Cynthius occasum veteris miseratus amici,
 Supremos cineres condidit hoc tumulo.*

NICOLAI LEONICENI.

Nicolao Leoniceno Vicentino, qui sibi Ferrariam patriam maluit, ubi annos l. x. Italos & provinciales magna celebritate Græcè & Latinè instituit, continua ferie apud principes Estenses magno in honore habitus, unus omnium magis pectore quàm lingua Philosophiam professus, rerum naturæ abditissimarum experientissimus. qui primus herbariam penè desitam, & sylvam rei medicæ injuria temporum negligenter habitam, in disquisitionem, magna spe mortalium, revocavit: in barbaros conditores pertinaciter stylum perstrinxit: & studio veritatis cum omni antiquitate acerrimè depugnavit.

Annos natus vi. & xc. cùm jam æternis monumentis in arcem immortalitatis sibi gradum fecisset, homo esse desit. Alfonso Estensis Dux III. & S. P. Q. Fer. B. M. posuere. 6. Id. Jun. Anno 1524. Bonaventura Pistophilo grato ipsius discipulo procurante.

IN S. DOMINICI.

Tria cum maxima haberet Beatrix Jocula clariss. Sigismundi Salimbeni filia; generosum spiritum: constantissimam fidem: & castiss. corpus: aliud in beatorum sedes; aliud in cari conjugis Albertini ex nobili Jocularum gente pectus migravit. qui cum summo voluntatis & consiliorum tenore vixerat. quod tertium erat, hinc jacere vides, non sine magno omnium dolore & desiderio. ubi & amantiss. maritus, cùm superis visum fuerit, eximiæ benevolentiae gratia, conquisceat. Anno sal. hum. m. d. xl.

FERRARIENSIA.
IN SUMMO TEMPLO.

129

TUMULUS LILII GYRALDI.

<i>Quid hospes aſtas? tymbium</i>	<i>Eſt uſus altera, nihil</i>
<i>Vides Gyraldi Lili,</i>	<i>Opis ferente Apolline.</i>
<i>Fortuna utramq; paginam</i>	<i>Nil ſcire refert amplius,</i>
<i>Qui pertulit, ſed peſſima</i>	<i>Tua aut ſua. in tuam rē abi.</i>

Lilius Gyraldus Prot. Apoſt. mortalitatis
memor, annum agens LXXII. V. S.
P.C. Anno M. D. L.

IN COENOBIO DOMINICANORUM SUPRA
oſtium Bibliotheca ad Cæli Calcagnini
tumulum.

INGREDIENTIBUS.

Cælius Calcagninus Ap. S. protonot. vivus ſibi poſuit.
Hoc ſcilicet deerat temeritati humanæ, ut eorum curam
ſuſciperet, quæ neq; vivis neq; mortuis eſſent profutura.

EXEUNTIBUS.

Cum Cælius Calcagninus nihil magis optaverit, quàm
de omnibus, pro fortunæ captu, optimè mereri: decedens
Bibliothecam, in qua multò maximam ætatis partem e-
git, in ſuorum civium gratiam publicavit, & in ea ſe con-
di mandavit. Tu quisquis es, rogo, ut hominis B. M. ma-
nibus Deum propitium preceris. Ex diuturno ſtudio in-
primis hoc didicit, MORTALIA CONTEMNERE: ET
IGNORANTIAM SUAM NON IGNORARE.

AD DOMINICI.

Cæſar, Alexander, tumulo Trajanus in iſto
Clauduntur, nec tres claſſos tenet urna, ſed unum,
ſcilicet Eſtenſem, ſublaturum in ſidera Borſum,
Cujus erant mores tantorum in pectore regum.

JANI PANNONII, EPISCOPI QUINQUE
eccleſienſis, Poëtæ celeberrimi.

Hic ſitus eſt Janus, patrium qui primus ad Iſtrum
Duxit laurigeras ex Helicone deas.

I

*Hunc saltem titulum livor permittet sepulto,
Invidia non est in monumenta locus.*

IN TEMPLO CATHEDRALI.

*Ludovici Ariosti humanur ossa
Sub hoc marmore, seu sub hac humo, seu
Sub quicquid voluit benignus hares,
Sive herede benignior comes, seu
Opportunius incidens viator.
Nam scire haud potuit futura, sed nec
Tanti erat vacuum sibi cadaver,
Ut urnam cuperet parare vivus.
Vivens ista tamen sibi paravit,
Qua scribi voluit suo sepulcro,
Olim si quod haberet is sepulcrum.
Ne cum spiritus hoc brevi peracto
Prescripto spacio misellus, artus
Quos agré anté reliquerat, reposcet,
Hac & hac cinerem hunc & hunc refellens,
Dum noscat proprium, diu vagetur.*

AD BENEDICTI.

Ludovico Ariosto, Poëtæ patritio Ferrariensi, Augustinus Mustus tanto viro, ac de se bene merenti, tumulum & effigiem marmor. ære proprio P. C. An. S. 1573. Alphonso II. Duce. Vix. an. LXX. Obiit anno 1533.

*Hæc Ariostus est situs, qui Comico
Aureis theatri sparsit urbanas sale:
Satyræq; mores strinxit acer improbos.
Heroa culto qui furentem carmine,
Ducumq; curas cecinit atq; prælia.
Vates corona dignus unus triplici.
Cui trina constant, quæ fuerunt vatibus
Grajis, Latinis, virq; Hetruscis singula.*

AD MARIAE DE PORTA.

Catharina Aurichalca, nec mulier, nec vir, at androgyna potius. quæ cum ter modò mater esset, hæc, ô rem miseram, jacet. cujus quidem nominis memoriam cupidus ejus vir ampliss. monumentis consecrare, in sui nomine, suisq;

FERRARIENSIA.

131

suisq; heredibus, hoc commune statuit condi sepulcrum.
xii. Kl. Apr. An. 1550.

AD CARMELITARUM.

Angeli Gambilionis de Aretio, perspicacium ingenio-
rum alumno, oriundi: perplexarum LL. enodatoris inter-
pretisque: fama noti super æthera: summis ac infimis gra-
tissimi integritate, comitate gravi, genere, divitiis b. mo-
do partis, numerosa & ingenua liberorum sobole orna-
tiss. viridi senecta religiosissimé extincti, ossa hîc molliter
quiescunt.

AD AUGUSTINI.

*Sub unius ejusdemq; matrona duplici effigie, Fortitudi-
nis una, altera Justitia, epigramma hoc my-
sticum legitur:*

Quæ sunt, pro his quæ non sunt: quæ si essent, pro his
quæ cum sint, non sunt: quæ videntur esse, pro his quæ
clam sunt. In causa sunt, ut, qui estis, sitis.

IN BENEDICTI.

Franciscus Tombesius Principum Atestinorum, Her-
culis & Alfonsi, utriusque secundi, Procurator generalis,
Joannes Baptista Fabricius, qui Jacobi, viri olim summæ
fidei ac probitatis F. sibi posterisq; suis legitimis, nec non
& uxori vivens fieri curavit, moris & mortis ergo. Anno
salutis M. D. LXI.

IN PAULI.

Aliud.

*Hunc tibi consensu tumultum Ferraria magno
Pro meritis posuit, clare Guarine, tuis.
Tu pater eloqui, gemina tu gloria lingua,
Præcipuus juvenum tu moderator eras.
Te duce nostra vigens studiis florentibus atas
Pierio præscis certat honore viris.
Nec Verona minus tali se jactat alumno,
Quam veteres celebri nomine tollit avos.
Primus & extremus te noverat orbis, & ultra
Humanum virtus se tulit ista gradum.*

I ij

FERRARIENSI A.

*At nos hic senio resolutos condimus artus,
Candida sydereas incolit umbra domos.*

Obiit anno Salvatoris M. CCCC. LXXI.
die IIII. Decembris.

IN FRANCISCI.

Aliud.

Gillino Episcopo Comaclensi, utriusq; Juris Doctori, Comiti Palatino, & Equestri ordine insigni, amplissimis Germaniæ, Galliæ & Romanæ Curiæ legationibus honorificè, & ad vota functo; & illustrissimis Atestinæ familiæ Ducibus præcipuè carissimo. qui tanta liberalitate in pauperes suas opes effudit, ut in acquirendis moderatiõne fuerit, an in elargiendis intemperantior, difficile sit cognitũ; & quem, annos natum LXXXII. vitam sanè, si ad labores, nimis diuturnam; si verò ad ejus virtutem, & patriæ desiderium spectes, per brevem, mors improba nobis eripuit: superstites pietatis ergo posuerunt. Obiit autem XII. Cal. Januar. M. D. LIX.

IBIDEM.

Gerardo Sarraceno Jurisconsulto, maxima apud Alfonso Ferrariæ Ducem autoritate, & Francisco ejus filio, item Jurisconsulto, tanta in foro nominis celebritate, ut litigatores acrius de eo sibi patrono cooptando, quàm de causã ipsa disceptarent. Vixit annos LVI. Gerardus & Oppizzo fratres, avo & patri monumentum hoc, qualecunque est, faciendum curaverunt, magnificentius curaturi, si eis suam ipsorum pietatem magis, quàm paternum testamentum exequi licuisset. Anno M. D. LVII. XIII. Cal. April.

IN MARIAE DE VA.

Exteriùs.

Quis fuerim, quid egerim, qui monumentum posuerint, si tua scire refert viator, hanc ædem ingressus scito: manibus bona precare, sicq; vive, ut & cum vixeris, vivas. Ex bonis defuncti positum, qui in interiori pariete sepultus est.

Inte-

URBINATIA.

133

Interiùs.

D. O. M.

Jacobo Cagnacino J. C. qui post perfunctos in patria summa æquitate Magistratus, ad publiceq; docendi munus, magna sui nominis gloria, doctrinæ ergó accersitus Ticinum, morte præventus obiit, anno M. D. L. Amici B. M. F. curarunt.

IN AEDE SACRA SANCTAE

Mariæ in monte.

Ænigma.

Quæ sunt, pro his quæ non sunt, quæ si essent, pro his quæ cum sint, non sunt quæ videntur esse, pro his quæ clam sunt,

In causa sunt, ut, quod estis, sitis.

URBINATIA.

IN PALATIO.

FEDERICUS Urbini Dux, Montis Ferretrii ac Durantis Comes, S. Rom. Ecclesiæ Confalonarius, atque confœderationis Imperator: hanc domum á fundamentis erectam, gloriæ & posteritati suæ ædificavit, qui bello pluries depugnauit: sexies signa contulit: octies hostem profligavit: omniumque præliorum victor ditionem auxit: ejusdem justitiâ, clementiâ, liberalitas & religio, pace victorias æquarunt ornaruntq;.

IN ARMAMENTARIO DUCIS URBINATIS.

Ensis loquitur.

Son quella, che difende la ragione.

Non ti fidar di me, se il cor ti manca.

IN BIBLIOTHECA

Ducis Urbini.

Sint tibi diuitia, sint aurea vasa, talenta

I ij